رویکرد جدید سازمان جهانی بهداشت به استفاده بیشتر از طب سنتی در پوشش همگانی سلامت

آرمان زرگران[الف، ب*]

[الف]گروه داروسازی سنتی، دانشکدهٔ طب ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

[ب]جانشین سردبیر فصلنامه طب سنتی اسلام و ایران، گروه حکمت-طب سنتی و طب دوران تمدن اسلام و ایران، فرهنگستان علوم پزشکی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: آذر ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: آذر ۱۴۰۲

استفاده از انواع طب‌های سنتی، چه در قالب مکاتب پزشکی منسجم و کامل مانند طب چینی، طب ایرانی، آیورودا و طب سنتی تایلند، یا در قالب طب مردمان بومی (Indigenous people) به‌ویژه در قاره‌های آمریکا و استرالیا و یا داروشناسی بومی و همچنین روش‌های طب جایگزین مانند آنتروپوزفی و یوگا طی دهه‌های گذشته در سراسر دنیا، در کشورهای توسعه‌یافته و درحال توسعه افزایش چشمگیری یافته است که ایران نیز از این مهم مستثنی نیست. برای مثال، مطالعه‌ای در شهر تهران نشان داده است ۷۸/۵ درصد شرکت‌کنندگان از درمان‌های طب ایرانی استفاده می‌کنند (۱). لذا در این راستا، قوانین مختلفی در کشورهای گوناگون شکل گرفته است که بتواند پاسخ مناسبی به این اقبال اجتماعی بدهد. این پاسخ در راستای استفاده از ظرفیت‌های طب سنتی در ارائهٔ روش‌های ایمن و مؤثر از سویی، و جلوگیری از سوءاستفاده شیادان از این علاقه مردمی، از سوی دیگر است.

سازمان جهانی بهداشت نیز به‌عنوان یک مجموعهٔ جهانی مهم در حوزهٔ سلامت و بهداشت جهانی، از سال ۲۰۰۲ اقدام به انتشار استراتژی این سازمان در خصوص طب سنتی کرده است، که آخرین نسخهٔ آن مربوط به دورهٔ ۲۰۱٤ الی ۲۰۲۳ تا سال ۲۰۲۵ تمدید شده است و هم‌اکنون این سازمان با تشکیل کمیتهٔ مشورتی متخصصان، در حال نگارش نسخهٔ جدید این استراتژی برای سال‌های ۲۰۲۵ الی ۲۰۳٤ است. همچنین وجود واحد طب سنتی، مکمل و تلفیقی در این سازمان نشان از اهمیت و ساختارمندبودن این حوزه در این سازمان می‌باشد.

علی‌رغم نگاه مثبت سازمان جهانی بهداشت به تشویق کشورهای عضو در قانونمندنمودن و استفاده از ظرفیت طب‌های سنتی در نظام سلامت طی حداقل دو دههٔ گذشته، به‌نظر می‌رسد اقدامات اخیر این سازمان طی ۲ سال گذشته، نشان از چرخش بسیار شدید آن به استفادهٔ حداکثری از ظرفیت طب سنتی در قالب طب تلفیقی و استفاده از طب معمول و طب سنتی در کنار هم داشته است. موارد زیر بخشی از مهم‌ترین این اقدامات است:

۱- راه‌اندازی نخستین مرکز جهانی طب سنتی سازمان جهانی بهداشت در گجرات هند: این مرکز که با میزبانی آن با سرمایه‌گذاری ۲۵۰ میلیون دلاری دولت هند، به ایالت گجرات هند داده شد، در تابستان ۲۰۲۱ با حضور دکتر تدروس آدهانوم، مدیرکل سازمان جهانی بهداشت؛ نارندرا مودی، نخست وزیر هند و جمع کثیری از مقامات کشورها و متخصصان برجستهٔ طب سنتی از سراسر دنیا رونمایی شد (۲).

۲- برگزاری اجلاس جهانی طب سنتی در گجرات: متعاقب راه‌اندازی مرکز جهانی طب سنتی در تابستان ۲۰۲۱، نخستین اجلاس جهانی طب سنتی با حضور مدیرکل سازمان جهانی بهداشت، مدیران منطقه‌ای و مرکزی این سازمان، مقامات عالی‌رتبهٔ هند و سایر کشورها و جمع کثیری از

* فرد مسئول مکاتبات: azargaran@sina.tums.ac.ir

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.22034/14.2.91]

متخصصان طب سنتی از سراسر دنیا هم‌زمان و هم‌مکان با نشست وزیران بهداشت گروه ۲۰ در گجرات هند برگزار شد. پوشش وسیع خبری این برنامه و تأکید مستقیم تدروس بر لزوم استفاده از ظرفیت طب سنتی برای رسیدن به پوشش همگانی سلامت در جهان و اینکه طب سنتی متعلق به گذشته نیست و برای جامعهٔ پزشکی امروز کارآمد است، نقطهٔ عطف مهمی در نمایش نگرش جدید سازمان جهانی بهداشت به موضوع طب سنتی و ادغام آن در نظام سلامت کشورها است (۳).

۳- بیانیهٔ گجرات: در پی اجلاس جهانی طب سنتی، بیانیه‌ای موسوم به بیانیهٔ گجرات از سوی سازمان جهانی بهداشت منتشر شد که شامل ۳٤ بند حمایتی از ادغام طب سنتی در نظام سلامت کشورها ذیل ۸ فصل کلی زیر است:

- سلامتی و به‌بودن مردم و کرهٔ زمین
- رهبری جهانی سلامت در طب سنتی، مکمل و تلفیقی
- تحقیق و شواهد
- پوشش همگانی سلامت، مراقبت‌های بهداشتی اولیه و سیستم‌های بهداشتی
- داده‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی معمول
- مرزهای سلامت دیجیتال، از جمله هوش مصنوعی
- تنوع زیستی و پایداری
- حقوق بشر، برابری و اخلاق (٤، ٥)

٤- ماژول‌های طب سنتی در ICD11: در آخرین نسخهٔ طبقه‌بندی بین‌المللی آماری بیماری‌ها (نسخهٔ ۱۱) یا ICD11، دو ماژول طب سنتی دیده شده است که ماژول اول آن مربوط به طب چینی و طب‌های مشابه آن مانند طب کره‌ای و طب کامپو ژاپن راه‌اندازی شده است و ماژول دوم آن شامل طب‌های سنتی هند و ایران است که در ژانویه ۲۰۲٤ رونمایی خواهد شد و هرکدام در نتیجه چند سال تلاش گروه‌های کارشناسی دعوت‌شده از کشورهای ذی‌نفع بوده است (٦).

۵- نگارش سند استراتژی سازمان جهانی بهداشت در طب سنتی برای سال‌های ۲۰۲۵ الی ۲۰۳٤: سند استراتژی فعلی (۲۰۱٤ الی ۲۰۲۳) تا سال ۲۰۱۵ تمدید شده است و سند جدید در یک فرایند کارشناسی و با کمک تیم ۲۰ نفره مشاورانی از متخصصان این حوزه از سراسر دنیا در حال نگارش و آماده‌سازی است که سیاست‌های این سازمان در مورد طب سنتی را برای یک دههٔ آینده تبیین می‌کند. به‌نظر می‌رسد نگاه تشویقی و حمایتی سازمان جهانی بهداشت از «طب سنتی، مکمل و تلفیقی» و انتظاراتی که از کشورهای عضو دارد بسیار پررنگ‌تر از قبل باشد.

لذا با توجه به اقدامات عملیاتی اخیر سازمان جهانی بهداشت و موضع‌گیری‌های صریح و مشخص مدیرکل این سازمان، به‌نظر می‌رسد شاهد چرخش جدی آن بسیار بیش از گذشته به سمت تشویق و حمایت کشورها در قانونمندنمودن و بهره‌گیری از ظرفیت‌های طب سنتی در نظام سلامت ملی آنها باشیم.

تضاد منافع

در این مقاله تضاد منافعی برای گزارش وجود ندارد.

References:

1. Taherkhani D, Davati A, Majdzadeh R, Eemaratkar E. Investigating the rate of the use of Persian traditional medicine services in Tehran. Medical Journal of the Islamic Republic of Iran. 2023;37:100. doi: 10.47176/mjiri.37.100.
2. World Health Organization. Global center for traditional medicine; 2022. [Accessed on August 5, 2023]. Available from: https://www.who.int/initiatives/who-global-centre-for-traditional-medicine.
3. Vaidyanathan G. WHO's first traditional medicine summit splits opinions. Nature. 2023 Aug 18. doi: 10.1038/d41586-023-02636-z. Epub ahead of print.
4. Meeting Report: Gujarat Declaration. WHO Traditional Medicine Global Summit; 2023.
5. WHO TEAM (Traditional, Complementary and Integrative Medicine). WHO Traditional Medicine Global Summit 2023 meeting report: Gujarat Declaration. Journal of Ayurveda and Integrative Medicine. 2023;14(5):100821. doi: 10.1016/j.jaim.2023.100821.
6. Reddy B, Fan AY. Incorporation of complementary and traditional medicine in ICD-11. BMC Medical Informatics and Decision Making. 2022 Jun 30;21(Suppl 6):381. doi: 10.1186/s12911-022-01913-7. PMID: 35773641; PMCID: PMC9248085.

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.22034/14.2.91]